

O skutočnej výške inflácie na budúci rok rozhodnú opatrenia Európskej komisie a vlády

❖ Kam ešte porastie inflácia?

- Adresátmi tejto otázky sú predovšetkým európske vlády a Európska komisia. V súčasnej situácii sú to ony, ktoré môžu tu a teraz zásadným spôsobom ovplyvniť ceny energií pre domácnosti a firmy v budúcom roku.
- Bez ďalších ochranných opatrení by mohla inflácia začiatkom budúceho roka stúpnuť až na približne 22 percent. Odtiaľ by síce mala postupne klesať, ale aj tak by priemerná inflácia v budúcom roku skočila na 18 percent. Takýto vývoj predpokladá, že sa ceny elektriny, plynu a tepla pre domácnosti približne zdvojnásobia, v súlade s opatreniami ministerstva hospodárstva ohlásenými do začiatku septembra 2022.
- Vo zvyšku tohto roka očakávame, že inflácia bude stabilná blízko 13 percent. Pomerne rýchlo by mali ešte rásť ceny potravín. Naopak, ceny pohonných látok by už mali infláciu ťahať smerom dole.
- Ak by vláda prostredníctvom ďalších opatrení „zastropovala“ rast cien elektriny, plynu a tepla pre domácnosti na úrovni „len“ o 50 percent, inflácia by vrcholila okolo 17 percent a za celý budúci rok by dosiahla približne 14 percent.

❖ Čaká nás v týchto podmienkach recesia?

- Bez ďalších opatrení vlády zrejme áno, no len mierna a dočasná. Pokles bude vykazovať viac dôležitých ukazovateľov životnej úrovne: spomalí sa tvorba pracovných miest a reálne príjmy klesnú druhý rok po sebe.
- Vysoká inflácia dolahne na kúpyschopnosť obyvateľov. Ani čerpanie prostriedkov z úspor a prípadné ďalšie pôžičky zrejme neodvrátia citeľný pokles spotreby domácností. Ľudia budú okresávať výdavky, ktoré nie sú nevyhnutné. To sa odrazí najmä v sektore služieb.
- Očakávame tiež, že v neistom prostredí budú firmy obmedzovať investície. Energetická kríza a klimatické zmeny volajú po nových investíciách, ale obrovská miera neistoty, komplikovanejší prístup ku kapitálu a vysoké náklady vstupov zrejme prinúti firmy skôr šetriť a vytvárať hotovostné vankúše pre nepredvídateľné situácie.

❖ Ale export by mohol ekonomiku potiahnuť...

- Žiaľ, aj u našich obchodných partnerov platí, že tie dobré časy už boli. Po silnom prvom polroku tohto roku sa aj u nich očakáva oslabenie výkonnosti ekonomiky.
- Našich exportérov trápí naďalej aj nedostatok súčiastok. Zlepšenie situácie sa znovu očakáva o trochu neskôr, až od konca budúceho roka.

❖ A čo vláda? Nemohla by o takomto čase míňať viac?

- Áno mohla a mala. Je veľmi dôležité, aby tieto opatrenia boli dobre ciele, dočasné a šité na mieru. Aktuálne to tak v Európe nie je a len približne desatina opatrení spĺňa tieto požiadavky.
- Treba mať tiež na zreteli, že priestor na ďalšie míňanie v podmienkach Slovenska je obmedzený. Vyššia inflácia prináša do budúcoročného rozpočtu dodatočné daňové príjmy. Ich objem však už vláda minula v júnovom balíčku opatrení.
- Už prijaté opatrenia majú, navyše, trvalý charakter. Spolu s dôsledkami rastúcich cien energií, tovarov a služieb pre výdavky vlády a so zvyšovaním miezd vo verejnej správe spôsobujú, že bude aj bez ďalších výdavkových opatrení miera zadlženosti krajiny od roku 2024 opäť rásť.
- Verejné financie ťažia pritom ešte aj dlhodobé výzvy súvisiace so starnutím obyvateľstva.
- Slovensko potrebuje premyslený a dôveryhodný plán konsolidácie verejných financií na pokrízové obdobie. Taký plán momentálne nemá.
- Verejné investície na Slovensku v tomto roku viacmenej stagnujú, čerpanie fondov EÚ najmä v ekonomickej oblasti, kam spadajú aj investície, je naďalej slabé.
- Dlho očakávané zrýchlenie čerpania eurofondov by malo podporiť investičnú aktivitu v nasledujúcich rokoch, najmä však v roku 2023. Hrozí však aj prepadnutie významného množstva peňazí práve v čase, keď to ekonomika veľmi potrebuje.

❖ Platí naďalej, že pracovných miest sa vývoj nedotkne? A čo bude so mzdami?

- Očakávané utlmenie výkonnosti ekonomiky bude zrejme sprevádzané miernym poklesom zamestnanosti. Zapĺňanie voľných pracovných miest bude tlmené aj úbytkom pracovnej sily v našej starnúcej populácii.

- Platy porastú, no ceny porastú rýchlejšie, čo znamená, že vyššie sumy na výplatných páskach nepokryjú rastúce náklady domácností. Za dva roky, rátajúc od tohto roku, sa kúpna sila príjmov domácností zníži približne o desatinu. Pomôcť by mohli ďalšie opatrenia vlády.

❖ Kedy sa vývoj začne znovu obracať k lepšiemu?

- Rast ekonomiky by sa mohol obnoviť už v druhej polovici budúceho roka. Na recesiu, ak nejaká oficiálne vôbec bude, by sme mali pomerne rýchlo zabudnúť. Rast príjmov v porovnaní s infláciou by mal tiež zosilnieť. Akurát čísla zamestnanosti budú zrejme mierne klesať až do konca roku 2024. Tie však ťahá nadol už aj úbytok pracovnej sily kvôli starnutiu obyvateľstva.
- Inflácia výraznejšie poklesne zrejme až začiatkom roku 2024. Zostane však na vyššej úrovni, ako sme boli po minulé roky zvyknutí, až do konca roku 2024.

❖ Prečo má niekto veriť týmto číslam? Nebudeme v decembri zase upravovať inflačné čísla smerom hore?

- Naše základné inflačné odhady neobsahujú vplyv opatrení vlády a Európskej komisie, ktoré by mali rast cien pre spotrebiteľov znížiť. Veríme, že tieto opatrenia budú čoskoro jasnejšie formulované a uvedené do praxe. Vďaka tomu by skokovitý nárast inflácie v januári mohol byť miernejší.
- Ceny potravín závisia od mnohých ťažko odhadnuteľných vplyvov, okrem iného aj od ďalšieho vývoja cien energií či extrémnych výkyvov počasia. Budúci vývoj v tejto kategórii je značne neistý. Tu ešte môže dôjsť k nepríjemným prekvapeniam, ale opatrenia v energetickej oblasti by mohli aj pomôcť tmiť rast cien.
- Snažili sme sa aj kriticky zhodnotiť naše odhady vývoja cien širšieho okruhu tovarov a služieb. V uplynulých mesiacoch bol totiž vývoj vždy horší, ako sme čakali.
- V najnovšej predpovedi sme sa snažili zohľadniť teraz už pomerne jasne viditeľný jav, že vplyv nákladových tlakov u výrobcov sa v dnešnej dobe podstatne silnejšie premieta do cien pre spotrebiteľov.
- Tento vplyv tiež odznieva podstatne pomalšie ako v minulosti. Aj z tohto dôvodu sa už naša predpoveď inflácie v roku 2024 nevracia na bežné úrovne v blízkosti 2 percent. Šance ešte horšieho vývoja sú týmto podstatne menšie ako v minulosti.

- Ďalšie zhoršenie vývoja, či už stupňovanie vojenskej agresie, alebo výpadky v dodávkach energií pre ekonomiku, by mohli viesť aj k vyššej inflácii a hlbšej recesii. Šanca takéhoto vývoja je však dnes pomerne malá.

❖ Ako sme sa ocitli v tejto situácii?

- Ceny tovarov a služieb začali rásť ešte pred inváziou Ruska na Ukrajinu.
- Súviseli najmä s oživením svetovej ekonomiky po pandémie. Razantne rástli ceny ropy, teda takmer ihneď aj ceny pohonných látok na čerpacích staniach. Uvoľnenie karanténnych opatrení sa dialo v rôznych kútoch sveta nerovnomerne, čo spôsobovalo problémy v dodávkach surovín a súčiastok. Kvôli tomu svetová ekonomika nedokázala reagovať na nárast dopytu po tovaroch vyvolaný aj veľkou štátnou podporou pre domácnosti v USA. Svoju úlohu hrali aj opatrenia zamerané na prechod na zelenšiu ekonomiku.
- Od jesene 2021 začala do hry vstupovať geopolitika. Ceny plynu prudko rástli a začali silne kolísať v nadväznosti na politické vyhlásenia či udalosti.
- Zásadnú zmenu k horšiemu priniesla vojenská agresia Ruska voči Ukrajine. Tá spôsobuje problémy svetovej ekonomike, narušila medzinárodný obchod, spôsobila ďalší skokový nárast cien energií a potravín.

❖ Je pravda, že kým v Európe stojíme pred ťažkou zimou, Ruska sa vojna ani sankcie nedotkli, ale dokonca majú osoh z vysokých cien energií?

- Výkonnosť ruskej ekonomiky sa už v 2. štvrtroku tohto roku prepadla o viac ako 4 percentá oproti rovnakému obdobiu minulého roka. Presmerovanie vývozu ropy na ázijské trhy a vysoké svetové ceny ropy a plynu iba obmedzili mieru prepadu.
- Výrazne sa znížil dovoz z vyspelých ekonomík. Ich súčasťou boli napríklad súčiastky pre letecký priemysel, čipy a iné sofistikované produkty. Len z Európskej únie sa vývoz tovarov do Ruska prepadol o viac ako 40 percent v porovnaní s priemerným objemom v roku 2021.
- Po začiatku vojny výrazne vzrástla spotrebiteľská inflácia. Rast cien tovarov a služieb mimo cien energií a potravín sa pohyboval v blízkosti 20 percent.
- Dovozy sú drahšie a mnoho tovarov sa stáva nedostatkovými. Sofistikované technológie ale aj náhradné diely, sú ťažšie dostupné. Údržba strojov a výrobných zariadení bude komplikovanejšia. Vytvára to limity pre produkciu, ale aj investície a ovplyvní produktivitu hospodárstva na mnoho rokov.